

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหนังสือหนังสืออ่านประกอบเรื่อง ความกตัญญูทเวทีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หนังสืออ่านประกอบ

ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ
ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ
จุดมุ่งหมายในการจัดทำหนังสืออ่านประกอบ
ประเภทของหนังสืออ่านประกอบ
ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยต่างๆ
หลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบ
ลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านประกอบ
ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบการเรียนการสอน
ขั้นตอนการเขียนหนังสืออ่านประกอบ

2. ความกตัญญูทเวที

ความหมายของความกตัญญูทเวที
ความสำคัญของความกตัญญูทเวที
ความกตัญญูทเวทีเป็นพื้นฐานของคนดี
ความกตัญญูทเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสืออ่านประกอบ

ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ

คำว่า Supplementary Reading ในภาษาอังกฤษสามารถแปลเป็นภาษาไทยได้ว่า “หนังสืออ่านประกอบ” หรือ “หนังสืออ่านเพิ่มเติม” ซึ่งเป็นชื่อเรียกหนังสือที่ไม่ได้บังคับใช้ในโรงเรียนอยู่ และมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหนังสืออ่านประกอบไว้ต่างๆ กัน เช่น

สายฝน วรรณศ สิงห์อินทร์. (2551, หน้า 6) กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบหมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระอิงหลักวิชาการเหมาะสมกับวัย สำหรับให้เด็กอ่าน เพื่อหาความรู้ด้วย

ตนเอง นอกจากนี้หนังสืออ่านประกอบยังช่วยพัฒนาความรู้ให้แก่เด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ธัญญ์ ษมะโน. (2556, หน้า 13) ให้ความหมายว่า หนังสืออ่านประกอบ หมายถึง หนังสือที่เป็นความรู้ส่วนหนึ่งของหลักสูตรรายวิชาใดวิชาหนึ่งที่จัดทำขึ้นให้นักเรียนอ่านเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์เพิ่มเติมให้กับนักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างลึกซึ้งชัดเจนด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถในการอ่านของเด็กแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

กฤษณา คำสิทธิ (2556, หน้า 6) กล่าวว่าหนังสืออ่านประกอบจัดทำขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางขึ้น นอกเหนือจากหนังสือเรียนและมีเนื้อหาสาระที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัยผู้อ่านสามารถเลือกอ่านได้ตามความสามารถและความสนใจโดยที่ผู้อ่านสามารถศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียน

หฤทัย บุญประดับ (2552, หน้า 8) ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือประกอบ หมายถึง การจัดทำหรือผลิตหนังสือตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้งตามความสามารถของเด็กแต่ละวัย

อารีพะณี คอเกาะ (2557, หน้า 9) หนังสืออ่านเพิ่มเติมหรืออ่านประกอบสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นในรูปแบบของหนังสืออ่านนอกเวลาที่นอกเหนือจากแบบเรียน เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดนิสัยรักการอ่าน และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ สามารถให้ประโยชน์ในด้านความรู้ ความคิด ความบันเทิงและความเพลิดเพลิน โดยมีเนื้อหาสาระ ภาษา และขนาดรูปเล่มเหมาะสมกับความสามารถและวัยของเด็ก ซึ่งในบางครั้งก็อาจมีภาพประกอบเรื่องราว เพื่อโน้มน้าวให้เกิดความรู้สึกรักอยากอ่าน เกิดความรู้สึกรื่นเริงเพลิดเพลินในการอ่าน และที่สำคัญไปกว่านั้นทำให้เกิดจินตนาการด้านความคิดอย่างสร้างสรรค์

สำลี รักสุทธี (2553, หน้า 120) กล่าวว่า ความหมายของหนังสืออ่านประกอบ คือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรและช่วยในการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

จากความหมายของหนังสืออ่านประกอบหรือที่เรียกว่าหนังสือเพิ่มเติม นั้น อาจสรุปได้ดังนี้ หนังสือประกอบ คือ หนังสือที่สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ทั้งในและนอกเวลาเรียน เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้น ตามกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน ให้เหมาะกับกับวัยของผู้อ่าน มีเนื้อหาสาระที่ตรงกับหลักวิชาการผสมผสานกับศิลปะ มีภาพประกอบที่สวยงาม ทำให้หนังสืออ่านประกอบน่าสนใจสำหรับผู้่านมากกว่าหนังสือที่เน้นวิชาแต่เนื้อหาสาระเพียงอย่างเดียว

ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ

หนังสืออ่านประกอบเป็นสื่อการสอนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หนังสือประกอบเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระความรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านไปด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากหนังสือเรียน โดยทั่วไป จึงมีผู้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2542, หน้า 68 – 69) หนังสืออ่านประกอบมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้ ควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้หรือทักษะ ความคิดรวบยอด หลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาในด้านต่างๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญา เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต การตีความหมาย เปรียบเทียบ ให้เหตุผล จำแนก แจกแจง วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าตลอดจนสามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่างๆ

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม ควรสอดแทรกแนวความคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสม ในการนำความรู้ไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

4. ส่งเสริมความเข้าใจ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมแก่ความรู้และประสบการณ์ทางด้านการใช้ภาษาของผู้อ่าน เสนอตามลำดับขั้นตอนของความรู้และพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้อ่าน ใช้ตัวอย่างที่เหมาะสม ตลอดจนใช้เทคนิคในการส่งเสริมความเข้าใจอื่นๆ เช่น ตาราง ภาพประกอบ คำถาม อภิธานศัพท์ แผนภูมิ เป็นต้น

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ควรกระตุ้นให้เกิดความสนใจ กระตือรือร้น ที่จะศึกษา หาความรู้ด้วยตนเอง ควรเสนอเรื่องราวที่เด็กแต่ละวัยสนใจ เน้นให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ ของเรื่องราวที่เสนอ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

บันลือ พุกกะวัน (2536, หน้า 57) กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือประกอบไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องให้กว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งมีภาพประกอบช่วยให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

2. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ คำอธิบาย ตลอดจนการใช้ภาษาหลายรูปแบบ นับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการอ่านที่ดี

3. เสริมสร้างความสนใจในการอ่าน

4. ช่วยปูพื้นฐาน เตรียมความพร้อมในการฝึกอ่าน การฟัง พูด ฝึกเขียนเลียนแบบ

5. ช่วยส่งเสริมให้รักการอ่าน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ตลอดจนสนองความต้องการของเด็กที่ต้องการความเป็นอิสระในบางขณะ

6. ช่วยเชื่อมต่อว่างระหว่างทางบ้านกับตัวเองในด้านความบกพร่องในความรู้สึกและจิตใจ โดยการหาสิ่งทดแทนจากการอ่าน และเสริมสร้างคุณธรรมได้เป็นอย่างดี

7. ช่วยสร้างเสริมพื้นฐานในการเรียนวรรณคดี และให้รู้สึเพราะในทางภาษาได้ดี

8. ช่วยส่งเสริมทักษะในรูปแบบของการอ่านเร็วได้ดี การอ่านในใจก็ได้รับการฝึกเพิ่มเติมมากขึ้น

9. หนังสืออ่านประกอบบางชนิด ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการค้นคว้า การจัดทำแบบฝึกหัดได้ดี

กฤษณา คำสิทธิ (2556, หน้า 13) กล่าวถึงหนังสืออ่านประกอบไว้ว่า เป็นสื่อการสอนที่สำคัญ ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน เป็นหนังสือที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้มากขึ้น ช่วยการเรียนของนักเรียนที่เรียนอ่อน เสริมความรู้ของนักเรียนที่เรียนเก่ง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านพัฒนาทั้งสติปัญญาอารมณ์และสังคม รวมทั้งช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านอีกด้วย

วรศักดิ์ ชันทอง (2544, หน้า 10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบว่า เป็นสื่อสำคัญ ที่ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน เพราะหนังสืออ่านประกอบมีเทคนิควิธีการเขียนที่แตกต่างจากหนังสือเรียน เมื่อ นักเรียน ได้อ่านหนังสืออ่านประกอบแล้วก็จะเกิดความสนใจในเนื้อหานั้นๆ และทำให้เด็กผูกพันและมีความสนใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนในชั้น

หฤทัย บุญประดับ. (2552, หน้า 8-9) กล่าวว่า หนังสืออ่านประกอบ เป็นหนังสือที่บรรจุความรู้ ซึ่งอาจเป็นความรู้ส่วนใดส่วนหนึ่งจากหลักสูตรหรือความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์เสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านซึ่งเป็นนักเรียนวัยต่างๆ มีลักษณะแนวการเขียนทั้งในแง่ให้สาระประโยชน์โดยตรงในลักษณะการเขียนแบบสารคดี (Non Fiction) และให้ความสนุก ในลักษณะการเขียนแบบบันเทิงคดี (Fiction) ปะปนอยู่ด้วย แต่เน้นหนักไปในแง่สาระประโยชน์ ความรู้จะเป็นจุดประสงค์สำคัญของการเขียน หนังสืออ่านประกอบโดยเฉพาะนิยมเขียนให้อ่านเพิ่มเติมหรืออ่านประกอบวิชาใดวิชาหนึ่ง และได้สรุปความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบไว้ว่า คือการเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านมีทัศนคติที่ดีรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และยังเป็นการพัฒนาตนเองทางด้านสติปัญญาดีขึ้น

ธัญญา ยะมะ โน (2556, หน้า 14) สรุปได้ความสำคัญของหนังสือประกอบไว้ว่า เป็นการช่วยส่งเสริมการอ่านทำให้อ่านหรือผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านความรู้และสติปัญญา พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านบุคลิกภาพ พัฒนาการด้านเจตคติต่อสังคมรวมทั้ง เป็นสิ่งพักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้อ่าน

พัชรินทร์ ขำคมนิกร (2542, หน้า 20) สรุปว่า หนังสืออ่านประกอบเป็นแหล่งการเรียนรู้ ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก การอ่านหนังสือจะทำให้เด็กเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง

ทันสมัยมีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดรวบยอด และเป็นการส่งเสริมให้เด็กศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สามารถนำ ความความรู้ที่ได้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบคือ นอกจากจะเป็นสิ่งสร้างความบันเทิงใจและแล้วยังเป็นการช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ส่งเสริมพัฒนาการด้านความรู้สติปัญญา รวมถึงสามารถส่งเสริมให้ผู้อ่านมีเจตคติที่เหมาะสมจากแนวคิดที่ได้สอดแทรกลงไปหนังสืออ่านประกอบ

จุดมุ่งหมายในการจัดทำหนังสืออ่านประกอบ

หนังสืออ่านประกอบ เป็นสื่อการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐ ท้องถิ่น โรงเรียน และเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำ เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งในการจัดทำ หนังสือดังกล่าว โรงเรียนจะต้องนำเนื้อหาในหลักสูตรมาขยายให้รายละเอียดมากขึ้น โดยเน้นเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ข้อเท็จจริง ที่มีคุณค่าความเพิลิตเพิลินอันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน ซึ่งความจำเป็นที่ใช้หนังสืออ่านประกอบสรุปได้ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส (2540, หน้า 13) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนหนังสือส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. เพื่อตอบสนองจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. เพื่อตอบสนองจุดประสงค์กลุ่มทักษะภาษาไทยข้อ 4 ให้มีนิสัยรักการอ่านรู้จักเลือกหนังสืออ่านและใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชน และแหล่งความรู้อื่นๆ

3. เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน

4. เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่มประสบการณ์

5. เพื่อเสริมทักษะในการอ่านและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่ นักเรียน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545, หน้า 3-4) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการทำหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความเพิลิตเพิลิน สนุกผ่อนคลายอารมณ์

2. เพื่อให้อ่านหนังสือได้คล่องแคล่วแตกฉาน ถ้าเป็นสื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่นๆ

3. เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

4. เพื่อให้เป็นการลับสมอง ส่งเสริมจินตนาการ ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมเชาว์ปัญญาให้แก่เด็ก

5. เพื่อให้ความรู้สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กให้เข้าใจสิ่งแวดล้อม เข้าใจตัวเองและความรู้อื่นๆ

6. เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรม

7. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน

8. เพื่อให้เด็กรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน

9. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ

10. เพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ทั้งปัญหาการเรียนและปัญหาสังคม

11. เพื่อให้เด็กรู้จักการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วยการอ่านหนังสือ

หทัย ดันหยง (2529, หน้า 15-16) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการสร้างหนังสืออ่านประกอบไว้ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

2. เพื่อช่วยเด็กมีหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย

3. เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

4. เพื่อให้ความรู้ข่าวสารใหม่ๆ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องนอกเหนือไปจากแบบเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมกับเด็ก

5. เพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน การค้นคว้า ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่ดีและมีประโยชน์ต่อไป

ในอนาคต

6. เพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย มีทักษะในการอ่าน

7. เพื่อให้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความจรรโลงใจ มีความสุขใจ

8. เพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยม เจตคติและแบบอย่างดีของสังคมตลอดจนเอกลักษณ์ไทยให้เกิดแก่

เด็ก

หฤทัย บุญประดับ (2552, หน้า 11) กล่าวถึงจุดประสงค์ในการสร้างหนังสืออ่านประกอบไว้ว่าเพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้ความคิด ส่งเสริมจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินความเหมาะสมของวัย ช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากการศึกษาสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในการทำหนังสืออ่านประกอบนั้น ได้แก่

1. เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความจรรโลงใจ ความสุขใจ

2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อันเป็นพื้นฐานในการเรียนในโอกาสต่อไป

3. เพื่อเสริมสร้างจินตนาการความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก
4. เพื่อให้ความรู้ เสริมสร้างเจตคติที่ดี ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามของสังคมให้แก่เด็ก

ประเภทของหนังสืออ่านประกอบ

หนังสืออ่านประกอบมีจุดประสงค์ให้ผู้อ่านได้อ่านเนื้อหาสาระ ความรู้ และความเพลิดเพลิน ได้มีผู้แบ่งประเภทของหนังสืออ่านประกอบ ดังนี้

บันลือ พฤษะวัน (2536, หน้า 56 – 65) ได้ประเภทของหนังสืออ่านประกอบ ดังนี้

1. หนังสือเสริมทักษะในการอ่าน เป็นหนังสืออ่านประกอบที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้คำจากที่เรียนมาใช้ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากเดิม รวมทั้งหนังสือที่มุ่งปูพื้นฐานความพร้อมในการอ่านของเด็กแรกเรียนด้วย หรือคล้ายคลึงกับการทบทวนการอ่าน ได้แก่ หนังสือพจนานุกรมภาพ พจนานุกรมเสียง สมุดภาพ แบบฝึกหัด แบบฝึกทักษะ เป็นต้น

2. หนังสือเสริมประสบการณ์ ช่วยเสริมความเข้าใจได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งได้ตามลักษณะแห่งวัย

3. หนังสือประเภทสร้างเสริมความสนใจและเพลิดเพลิน เป็นหนังสือที่ช่วยสร้างความเพลิดเพลินในการอ่านอยู่ในวงกว้าง ได้แก่ นิทาน นิยาย เรื่องสั้นสำหรับเด็กมีหลายแบบที่จะช่วยสร้างเสริมความสนใจในการอ่านอย่างมาก

จินตนา ไบกาชยิ (อ้างใน พัชรินทร์ จำคมนิกร, 2542, หน้า 18) ได้แบ่งหนังสืออ่านประกอบตามลักษณะการใช้ดังนี้

1. หนังสือเรียน เป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับใช้กับนักเรียนควบคู่กับการเรียนมีเนื้อหาสาระตรงกับหลักสูตร อาจเป็นเล่มเดียวหรือเป็นชุดก็ได้ แนวการเขียนประเภทความเรียงด้วยการบรรยาย หนังสือ อาจเรียกชื่อต่างๆ กัน คือ หนังสือแบบเรียน ตำราเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่านประกอบ หนังสือประกอบการเรียน เป็นต้น

2. หนังสืออ่านทั่วไปสำหรับเด็ก ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียนเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านทั่วไป นอกเหนือจากหนังสือเรียน โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ ความคิด สาระอันเป็นประโยชน์สำหรับคนอ่าน หรือมุ่งให้ความบันเทิง เพลิดเพลิน ประเทืองปัญญา โดยใช้แนวเขียนที่แตกต่างกัน ถ้ามีเนื้อหาให้ความรู้และสาระประโยชน์โดยตรงจะใช้แนวเขียนบันเทิงคดีเป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดี หรือใช้สองอย่างร่วมกันได้ แต่ต้องเป็นผู้ชำนาญในการเขียน

3. หนังสือที่ออกตามวาระ เป็นหนังสือที่จัดทำตามระยะเวลาอย่างสม่ำเสมอโดยมีเนื้อหาหลากหลายในฉบับเดียวกัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และการ์ตูนสำหรับเด็ก เนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งให้ผู้เยาว์อ่าน ทั้งความรู้ทั่วไป ความรู้เฉพาะ อาจนำเสนอเป็นเรื่องสั้นๆ เขียนเป็นคอลัมน์ฉบับในฉบับ

วินัย รอดจ่าย (2537, หน้า 18) จัดเนื้อหาสาระที่นำมาใช้จัดทำหนังสือประกอบหรือหนังสือเพิ่มเติม ไว้ดังนี้

1. เนื้อหาทางวิชาการ เป็นสิ่งที่หยิบนำมาใช้ในการทำหนังสืออ่านประกอบมากที่สุดเพราะสาเหตุมาจากความสอดคล้องของเนื้อหาวิชาที่ต้องการส่งเสริมกับเด็ก การเลือกสรรเรื่องราวที่ยังไม่แจ่มชัดจากบทเรียนในชั้นเรียนมาขยายออกเป็นหนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านประกอบ จึงเป็นสิ่งที่เราจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจวิชานั้นแจ่มแจ้งมากยิ่งขึ้น เนื้อหาทางวิชาการในชั้นเรียนจึงเป็นเรื่องราวที่หยิบนำมาใช้ในการจัดทำหนังสืออ่านประกอบมากที่สุด

2. เนื้อหาสาระเสริมบทเรียน นอกจากเรื่องราวที่กล่าวถึงในบทเรียนโดยตรงแล้ว ส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในบทเรียนหรือส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ยังเป็นสิ่งที่หยิบนำมาเป็นเนื้อหาสาระในการเขียนสารคดีสำหรับเด็กด้วย เนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย เป็นเรื่องราวที่นำมาใช้ในการประกอบและส่งเสริมบทเรียนมากที่สุด

3. ชีวิตในท้องถิ่น เป็นเรื่องราวอีกอย่างหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในการเขียนหนังสืออ่านประกอบ สำหรับเด็ก โดยมุ่งหวังให้เด็กเกิดความรักและเข้าใจในถิ่นที่อยู่ของตนเอง พร้อมทั้งจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

พัชรินทร์ จำคนิกกร (2542, หน้า 18) กล่าวเกี่ยวกับประเภทของหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือเพิ่มเติมไว้ว่า เป็นหนังสือประเภทที่ส่งเสริมประสบการณ์มุ่งให้ความรู้และเสริมบทเรียนเป็นหลัก และให้ความเพลิดเพลินในระหว่างการเรียนรู้ โดยอ้างอิงเนื้อหาสาระในหลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบลักษณะ เป็นหนังสือประเภทสารคดี การ์ตูน วารสาร นิทาน นิยาย ต่างก็มุ่งเสริมประสบการณ์ความรู้เพิ่มเติมให้แก่ผู้อ่านทั้งสิ้น

ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยต่าง ๆ

สนธิ สัตโยภาส (2550, หน้า 37) ได้แบ่งกลุ่มความสนใจในการอ่านของเด็กในวัยต่างๆ ไว้ดังนี้

1. เด็กอายุระหว่าง 0-3 ปี เด็กเล็กจะสนใจดูภาพสัตว์ ดอกไม้ พ่อแม่ และเด็กด้วยกัน ช่วงเวลาของความสนใจจะมีประมาณ 2-5 นาที ชอบดูภาพสีสดฉูดฉาดเด็กวัยนี้จะใช้สัมผัสเป็นสื่อความเข้าใจเป็นสำคัญ ดังนั้นหนังสือสำหรับเด็กเล็กจึงมักทำด้วยผ้านุ่ม ๆ หรือฟองน้ำ เป็นตุ๊กตา ผลไม้ ดอกไม้ หรือตัวสัตว์ต่างๆ และเขียนเป็นเรื่องสั้นๆ ตัวละคร 2-3 ตัว โครงเรื่องไม่ซับซ้อน

2. เด็กอายุระหว่าง 4-5 ปี (ระดับอนุบาล) เด็กวัยนี้เริ่มอ่านได้บ้างแล้ว สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวเช่น ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เด็กวัยเดียวกัน และธรรมชาติแวดล้อม มีช่วงความสนใจประมาณ 5-10 นาที ชอบภาพที่สวยงามสะอาดตา ชอบฟังบทคล้องจองง่ายๆ หรือคำพูดซ้ำๆ สั้นๆ ชอบเทพนิยาย และนิทานเกี่ยวกับสัตว์มาก ดังนั้นหนังสือที่เขียนให้เด็กวัยนี้อ่านจึงควรเป็นนิทานสั้นๆ แต่สนุกถึงจะเป็นสารคดีก็ควรใช้กลวิธีเสนอเรื่องแบบนิทาน

3. เด็กอายุระหว่าง 6-8 ปี (ป.1 –ป.2) เด็กวัยนี้เริ่มอ่านหนังสือได้เองแล้ว ชอบเรื่องที่มีภาพประกอบ ยังสนใจอ่านนิทานอยู่ แต่เริ่มสนใจเกี่ยวกับธรรมชาติใกล้ตัวและเรื่องที่เป็นจริงมากขึ้น เช่น เรื่องต้นไม้ ดอกไม้ การเพาะปลูกต่างๆ สัตว์ การ์ตูน ของเล่น ความสนใจในการอ่านนานขึ้น ประมาณ 15-20 นาที หนังสือของเด็กวัยนี้ควรเป็นเรื่องง่ายๆ เพื่อเด็กจะได้อ่านเอง มีภาพประกอบสีสดใส เนื้อหาสาระจะยาวกว่าหนังสือของเด็กอายุระหว่าง 3 – 5 ปี

4. เด็กอายุระหว่าง 9 – 11 ปี (ป.3–ป.4) เด็กวัยนี้จะสนใจเรื่องที่เป็นจริงมากขึ้น เช่น เรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย การต่อสู้ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การทดลองต่างๆ (สำหรับเด็กผู้ชาย) เด็กผู้หญิงจะสนใจแตกต่างกันออกไป เช่น การแต่งกาย เสื้อผ้า การบ้านการเรือน สิ่งของเด็กชายและเด็กหญิงชอบเหมือนกัน เช่น วรรณคดี นิยายสำหรับเด็กๆ เทพบุตร ชาคก สุภายิต คำพังเพยต่างๆ เรื่องตลก การ์ตูนขำขัน นิยายวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เรื่องศาสนา เรื่องชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เขียนให้พวกเขาเข้าใจอย่างง่ายๆ แต่อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้จะเข้าใจปัญหาสังคมบ้างแล้ว หนังสือสำหรับเด็กวัยนี้ยังเป็นเรื่องประกอบภาพอยู่ เนื้อเรื่องกับภาพจะเท่ากันหรือภาพอาจจะลดน้อยลงได้

5. เด็กอายุระหว่าง 12-14 ปี (ป.5 – ป.6) เด็กวัยรุ่นตอนต้นนี้เริ่มมีความสนใจต้องการเป็นผู้ใหญ่แล้วทั้งยังสนใจอ่านอย่างกว้างขวาง มีวิจารณ์ญาณในการอ่าน ชอบเรื่องเกี่ยวกับบุคคลสำคัญ โรงเรียนเด็กวัยเดียวกัน กีฬา งานอดิเรก สัตว์ แมลง วิทยาศาสตร์ เรื่องท้องถิ่น คณิตศาสตร์ การประดิษฐ์ และการทดลองต่างๆ หนังสือของเด็กวัยนี้มีเนื้อเรื่องมากกว่ารูป เป็นเรื่องสมจริงมากกว่าเรื่องเพื่อฝัน ส่วนมากจะเป็นหนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก เรื่องสั้นจากชีวิตจริง เป็นต้น

หลักการสร้างหนังสืออ่านประกอบ

ณรงค์ ทองปาน (2526, หน้า 61) การสร้างหนังสือจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายๆ ด้านประกอบกันในแต่ละขั้นตอน การสร้างเพื่อให้หนังสือมีคุณภาพ มีความสวยงาม เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยได้สรุปลักษณะของหนังสือที่ดีสำหรับเด็กว่าควรมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. คุณภาพด้านการพิมพ์ คือ สามารถพิมพ์ตัวอักษร ภาพประกอบ ได้ชัดเจนมีสีสันงดงามดึงดูดความสนใจของเด็ก

2. คุณภาพการจัดหน้าและรูปเล่ม ต้องจัดให้เป็นไปตามหลักจิตวิทยาเด็ก หน้าหนังสือดูโปร่งตา การใช้อักษร มีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็ก

3. คุณภาพทางศิลปะ ภาพเขียนหรือภาพประกอบควรเขียน โดยให้อารมณ์แก่ผู้อ่านเขียนอย่างประณีต การใช้สีต้องเหมาะสม บางครั้งสีอาจจะผิดธรรมชาติไปบ้างก็ถือว่าเหมาะสมสำหรับเด็ก

4. คุณภาพในการเขียนเรื่องหรือผู้เขียน ผู้เขียนต้องมีความสามารถในการเขียนผูกเรื่องให้สนุก ใช้ถ้อยคำ สละสลวย เด็กอ่านแล้วเข้าใจ

หทัย ต้นหยง (2544, หน้า 108 - 159) ได้สรุปหลักการสร้างหนังสือสำหรับเด็กควรมีหลักดังนี้

1. หลักการสร้างสรรค้ประกอบไปด้วยดังนี้

1.1 การตั้งชื่อคือ ต้องมีลีลาเร้าใจ สอดแทรกเนื้อหา ภาษาทันสมัยกะทัดรัดและสามารถให้มโนภาพทางจริยธรรมได้

1.2 การสร้างเอกภาพ (Unity) คือ เค้าโครงเรื่อง ฉากและการใช้ภาษาควรมีจุดสุดยอดแห่งความคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.3 การสร้างสัมพันธภาพ (Coherence) คือการผูกผันกันเป็นลูกโซ่ตลอดเรื่อง

1.4 การสร้างสารัตถภาพ (Emphasis) คือเน้นเพื่อให้เกิดความหนักแน่นชัดเจน

1.5 การสร้างดุลยภาพ (Balancing) คือการปรับภาวะให้เกิดระดับพอดี ต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่าน

1.6 การสร้างประดิษฐ์การ (Invention) คือการตกแต่งเรื่องให้สละสลวย สร้างความซาบซึ้ง และความเร้าใจให้เด็กในการอ่านหนังสือ

1.7 การสร้างจรรยาบรรณ (Ethicality) คือ เรื่องที่สร้างต้องมีคุณธรรมจริยธรรม

2. การใช้ภาษาสำหรับเด็ก มีดังต่อไปนี้

2.1 ใช้ภาษาพูดหรือการสนทนา คือ ควรมีลักษณะเป็นธรรมชาติที่เน้นใช้ลักษณะนามบุรุษที่เป็นหนึ่งเป็นส่วนมาก

2.2 ควรใช้ภาษาตรงๆ เข้าใจง่ายไม่ต้องแปลความหมายซ้ำๆ อีกหลายครั้ง

2.3 ควรใช้ภาษาให้สอดคล้องกับภาพในหนังสือ

2.4 ประโยคที่ใช้ควรเป็นประโยคสั้นๆ ถ้อยคำกระชับแน่นและกะทัดรัด

2.5 ควรใช้ภาษาที่สุภาพ

2.6 ควรใช้คำที่ทันสมัยและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

3. การจัดภาพในหนังสือสำหรับเด็ก คือ เด็กโตอายุ 6-12 ปี ควรใช้ภาพขนาดครึ่งหน้า อาจจะเป็นภาพเหมือนหรือภาพการ์ตูนก็ได้ส่วนสีนั้น ทั้งเด็กเล็กและเด็กโตส่วนใหญ่แล้ว มักจะชอบประเภทแม่สีที่มีความชัดเจนโดยเน้น สีแดง เหลือง น้ำ เงิน และเขียว

4. การใช้ขนาดตัวอักษร คือ เด็กโตควรใช้ขนาดตัวอักษร 24 พอยต์ (3 มม.)

5. การจัดหน้าควรคำนึงถึงดุลยภาพ คือ การสร้างความรู้สึที่สมดุลของเด็กผู้อ่าน หนังสือแกนกลางของเนื้อหาของชายและชาว ภายในหนังสือมีความกลมกลืนอย่างสนิท ไม่ขัดความรู้สึก และมีจุดเด่นที่การเร้าอารมณ์

กรมวิชาการ (2544, หน้า 6 - 9) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของงานเขียนหนังสืออ่านประกอบประเภทสารคดีสำหรับเด็กแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทนำเรื่อง เนื้อเรื่องและสรุปเรื่อง

บทนำเรื่อง หมายถึง การนำเข้าสู่เนื้อเรื่องเพื่อเร้าใจผู้อ่านให้ติดตามเนื้อหาสาระภายในเรื่อง มีลักษณะสั้นๆ กระชับ ขมวดปมเนื้อหา ในการนำเสนอหรือบอกเป้าหมายของงานเขียนหนังสือ

เนื้อเรื่อง หมายถึง เนื้อหาสาระและข้อมูลที่ต้องการนำเสนอรวมทั้งภาพประกอบและคำบรรยายภาพประกอบด้วยเรื่องราวของอดีต ปัจจุบันและอนาคต เนื้อเรื่องแต่ละเรื่องยอมให้ คุณค่าของ ส่วนใด ส่วนหนึ่งแตกต่างกันไป

สรุปเรื่อง หมายถึง ข้อความส่วนสุดท้ายของสารคดีที่ผู้เขียนกล่าวถึงสาระสำคัญของ เนื้อหา และ วัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอให้เด่นชัดอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะจบการนำเสนอเนื้อหา สาระนั้น

กัญญาพร นิตยประภา (2534, หน้า 76 – 77) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบต่างๆ ของหนังสือ ดังนี้

1. ใบบ่มปก (Jacket) คือ ส่วนที่ทำหน้าที่หุ้มปกหนังสือ บนใบบ่มปกนี้จะมีภาพสวยๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องในหนังสือ มีชื่อผู้แต่งและชื่อผู้เขียนภาพประกอบอยู่ด้วย ภาพบนใบบ่มปกของหนังสือ บางเล่มอาจเหมือนกบภาพปกนอกก็ได้

2. ปกนอก (Cover) อาจเป็นปกแข็งหรือปกอ่อนก็ได้ บนปกของหนังสือเด็กจะมีภาพสวยๆ ซึ่งตรงกับเนื้อเรื่องของหนังสือ ผู้วาดภาพประกอบจะเลือกภาพที่เด่นและดึงดูดความสนใจของเด็กจะมีชื่อผู้เขียนและผู้วาดอยู่ด้วย

3. ใบบรองปก (End Papers) จะเป็นหน้าว่าง ใบบรองปกมีทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

4. หน้าชื่อเรื่อง (Half Title Page) หน้านี้จะมีชื่อหนังสือปรากฏอยู่เท่านั้น หนังสือบางเล่มจะ ตัดส่วนนี้ออกไป

5. หน้าปกใน (Title Page) เป็นหน้าสำคัญ เพราะบรรณารักษ์จะอาศัยหน้านี้ในการทำ บัตรรายการและเขียนบรรณานุกรม หน้าปกในประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งชื่อผู้วาดภาพประกอบ ชื่อชุดผู้จัดพิมพ์หรือสำนักพิมพ์ สถานที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์

6. หน้าลิขสิทธิ์ (Copyright Page) อยู่ด้านหลังของหน้าปกในจะบอกให้ทราบว่าหนังสือเล่มนี้ ได้จดทะเบียนลิขสิทธิ์เมื่อใด

7. หน้าคำอุทิศ (Dedication) เป็นคำที่ผู้เขียนกล่าวแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

8. หน้าสารบัญ (Content) เป็นหน้าที่แสดงให้เห็นทราบว่าเนื้อเรื่องหนังสือเล่มนั้น แต่ละบทอยู่หน้า ใด

9. เนื้อเรื่อง (Text) หน้าแรกของเนื้อเรื่องจะเป็นหน้าขวามือ แต่หนังสือที่พิมพ์สองหน้าก็อาจ เริ่มจากหน้าด้านซ้ายมือ

10. อภิธานศัพท์ (Glossary) สำหรับหนังสือเด็กที่มีคำศัพท์เฉพาะเป็นจำนวนมากควรอธิบาย คำศัพท์เรียงตามลำดับอักษรไว้ด้วยเพื่อช่วยให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องได้เข้าใจยิ่งขึ้น

11. หน้าแสดงกิจกรรม เป็นหน้าที่ให้เด็กได้ฝึกเขียนรูป ระบายสีหรือมีแบบฝึกหัดช่วยให้เข้าใจในเรื่องดีขึ้น อาจอยู่ท้ายบทหรือท้ายเล่ม

ลักษณะที่ดีของหนังสืออ่านประกอบ

วินัย รอดง่าย (อ้างใน ลัดดา อินทนนท์ 2551, หน้า 9) ในหนังสือการเขียนและจัดทำสื่อสำหรับเด็ก และเยาวชน พบว่าการเขียนหนังสือสำหรับเด็กนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทหนังสือสำหรับเด็กได้หลายลักษณะ เช่น แบ่งโดยยึดวิธีการเขียนเป็นหลัก แบ่งโดยยึดรูปแบบของหนังสือยึดวัยของเด็กเป็นหลัก อย่างไรก็ตามพอจะแบ่งหนังสือสำหรับเด็กออกเป็น 3 ประเภท โดยยึดหน้าที่ของหนังสือเด็กเป็นหลัก ได้แก่

บันเทิงคดี สารคดี ร้อยกรองโดยแบ่งรายละเอียดปลีกย่อยออกไปดังนี้ หนังสือบันเทิงคดีคือหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็ก เขียนได้ทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่น นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล การ์ตูน

หนังสือสารคดี คือหนังสือที่ให้ความรู้แก่เด็กแบ่งออกได้ดังนี้ สารคดีทั่วไป สารคดีชีวประวัติ สารคดีท่องเที่ยว

หนังสือร้อยกรองคือหนังสือประเภทบันเทิงอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแบ่งออกได้ดังนี้

1. ร้อยกรองสำหรับเด็ก

1.1 เพลงกล่อมเด็ก

1.2 เพลงปลอบเด็ก

2. ร้อยกรองสำหรับเด็กวัยรุ่น

2.1 เพลงประกอบการเล่นของเด็ก

2.2 บทกลอนสอนใจวัยรุ่น

ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบการเรียนการสอน

ชม ภูมิภาค (อ้างใน ททัษรัตน์ มาลารัตน์ 2555, หน้า 10-11) กล่าวถึงลักษณะของการ์ตูนประกอบการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. แสดงภาพได้ตรงกับจุดมุ่งหมายของผู้เรียน สามารถทำให้ผู้ดูเข้าใจความหมาย ได้ตรงกับจุดมุ่งหมายนั้น

2. ภาพที่เขียนต้องเป็นภาพง่ายๆ แสดงแต่ลักษณะเด่นไม่ซับซ้อนหรือแสดง รายละเอียดมากเกินไป

3. การ์ตูนภาพหนึ่งๆ ควรแสดงเรื่องราวเพียงเรื่องเดียวและให้จุดหมายของ เรื่องราวนั้นเป็นจุดเด่นของภาพ

4. คำบรรยายภาพการ์ตูน ควรเป็นคำบรรยายสั้นๆ กะทัดรัดแต่มีความหมายลึกซึ้ง และครอบคลุมจุดหมายของภาพนั้นทั้งหมด

ขั้นตอนการเขียนหนังสืออ่านประกอบ

เอนก รัตนปุระภากรณ์ (อ้างใน พัชราภรณ์ ยี่ใจ 2554, หน้า 30) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเขียนหนังสือการ์ตูนเรื่องไว้ว่า ควรมีขั้นตอนการเขียน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหาข้อมูล เก็บข้อมูล หาข้อมูลว่าการ์ตูนที่จะเขียนมีลักษณะอย่างไร จะเขียนให้ใครอ่าน อายุประมาณเท่าใด ควรแทรกคุณธรรมอะไรบ้าง มีใครเคยเขียนบ้าง หรือไม่

2. จุดมุ่งหมาย ควรตั้งจุดมุ่งหมายไว้ก่อนว่า เรื่องที่เขียนมีจุดมุ่งหมายให้ใครอ่าน ต้องการให้ผู้อ่านได้อะไรจากอ่านการ์ตูน ให้ความรู้อะไร

3. เขียนเค้าโครงหรือเนื้อเรื่องย่อ เพื่อให้ผู้วาดภาพการ์ตูน บรรณาธิการเจ้าของสำนักพิมพ์ที่จะรับซื้อเอาไปพิมพ์ ได้อ่านเรื่องราวอย่างคร่าวๆ ว่าโครงเรื่องเป็นอย่างไร มีตัวละครหรือตัวการ์ตูนเด่นๆ อะไรบ้าง เรื่องราวดำเนินไปแนวใด สอดแทรกคุณธรรมอะไรไปบ้าง และเรื่องราวจบลงอย่างไร

4. ตัวละครหรือตัวการ์ตูน ผู้เขียนต้องคิดกำหนดลักษณะของตัวการ์ตูน เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ หน้าตาเป็นอย่างไร เสื้อผ้า และทรงผมและจุดเด่นอื่นๆ ของตัวละคร ควรบอกให้ละเอียดรวมไปถึงฉากด้วย

5. รูปแบบการเขียนต้นฉบับ เพื่อส่งให้ผู้วาดภาพตัวการ์ตูน ทำหลังจากที่ผู้เขียนได้เขียนเค้าโครง เรื่องย่อแล้วโดยเขียนบรรยายรายละเอียดในกรอบภาพของแต่ละกรอบภาพ ฉากในกรอบภาพข้อความบรรยาย คำพูดหรือบทสนทนาของตัวการ์ตูน ตั้งแต่กรอบภาพ แรกไปจนจบเรื่องราวตามโครงเรื่องนั้น

ความกตัญญูกตเวทิต

ความหมายของกตัญญูกตเวทิต นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า กตัญญูกตเวทิตไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2541, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของกตัญญูไว้ว่า รู้อุปการะคุณที่ท่านทำให้, (ผู้) รู้คุณท่าน เป็นคำคู่กันกับ กตเวทิต และได้ให้ความหมายของคำว่า กตเวทิตว่า (ผู้) สนองคุณท่าน, เป็นคำคู่กันกับกตัญญู

พุทธทาสภิกขุ (2536, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของกตัญญูไว้ว่า การระลึกรู้และยอมรับรู้ในบุญคุณของผู้อื่น ที่มีอยู่เหนือตนเรียกว่า กตัญญูตา (กตัญญู) การพยายามทำตอบแทนบุญคุณนั้นๆ เรียกว่ากตเวทิตา (กตเวทิต) คนที่รู้บุญคุณ เรียกว่าคนกตัญญู คนที่ทำตอบแทน เรียกว่าคนกตเวทิต

กตัญญูกตเวทิตา หมายถึง ความรู้บุญคุณท่านแล้วทำตอบให้ปรากฏ นี่เป็นธรรมประคองโลกให้เป็นอยู่ได้ และอยู่ได้ด้วยความสงบสุข

พระเทพวิสุทธิเมธี (2536, หน้า 6-7) กล่าวถึงคำว่ากตัญญูกตเวทิตา เป็นคำที่มาด้วยกัน เมื่อกล่าวถึงความกตัญญู ก็ต้องกล่าวถึงกตเวทิตาไปโดยปริยาย เพราะในทางปฏิบัติคุณธรรม 2 ข้อนี้ไม่สามารถแยกจากกันได้ เมื่อกล่าวโดยสรุป ความกตัญญูก็คือ ความรู้และการยอมรับรู้ในบุญคุณของบุคคล สัตว์สิ่งของ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อตัวเราทั้งทางตรงและทางอ้อม กตเวทิตา คือ พยายามกระทำตอบด้วยการทดแทนพระคุณ ช่วยเหลืออุปการะ ยกย่อง บำรุง รักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ดีงาม เพื่อความสงบสุขของสังคม และเพื่อความสมดุลทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

พงศ์พัชรา สัมพันธ์รัตน์ (2554, หน้า 14) กตัญญูกตเวทิตา หมายถึง การรู้คุณของผู้อื่น หรือสิ่งอื่น ที่กระทำประโยชน์แล้วแก่ตน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แล้วจดจำและตระหนักในพระคุณนั้น หาโอกาสประกาศและตอบแทนพระคุณ โดยไม่ได้คิดว่าเป็นการใช้หนี้บุญคุณ โดยตีราคาเหมือนอย่าง การซื้อขายสิ่งของ กตัญญูกตเวทิตา แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ กตัญญู คือ บุคคลผู้รู้คุณท่าน กตเวทิตา คือ บุคคลผู้ตอบแทนหรือสนองคุณผู้มีพระคุณ ในที่นี้ได้กล่าวถึงนักเรียนที่ต้องตอบแทนบุญคุณมารดาบิดาผู้มีพระคุณ ดังนั้นกตัญญูกตเวทิตาจึงเป็นคุณธรรมที่มนุษย์ต้องมีและถ้าใครมีสิ่งนี้แล้ว ชีวิตของคนนั้นก็จะมี รอด กตัญญูอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีกตเวทิตาด้วย ความกตัญญูจึงต้องไปถึงกตเวทิตา คือต้องมีการกระทำด้วย

สรุปแล้วคำว่า กตัญญูกตเวทิตา หมายถึง ผู้รู้คุณผู้อื่น ระลึกถึงบุญคุณของผู้มีพระคุณ แล้วทำคุณตอบแทนแก่ผู้มีพระคุณ

ความสำคัญของความกตัญญูกตเวทิตา

พระธรรมปิฎก (2545, หน้า 57) ได้กล่าวถึงความกตัญญูไว้ว่า การตระหนักถึง พระคุณของมารดาบิดา และหน้าที่สำคัญของมารดาบิดาตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเน้นให้เห็นว่ามารดาบิดาเป็นปฐมนิยบุคคลของลูก กล่าวคือ ท่านเป็นพระพรหม เป็นบูรพาจารย์ เป็นอรหันต์ของลูก จึงควรแก่การกราบไหว้ เคารพบูชาของลูกตลอดกาล มารดาบิดา คือบุคคลที่ควรเคารพภักดีบูชาอย่างสูงสุด มารดาบิดาเป็นเหมือนพระพรหมของลูก เพราะประกอบด้วยคุณธรรมที่สำคัญอันเรียกว่า พรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มารดาบิดาจัดเป็นบูรพาจารย์ คือครูอาจารย์คนแรกที่คอยแนะนำสั่งสอนให้ความรู้แก่ลูก นอกจากนี้ มารดาบิดายังเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สำคัญอีก 5 ประการ คือ

1. ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว
2. ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
4. เป็นธุระในเรื่องจะมีคู่ครองที่สมควร

5. มอบทรัพย์สินสมบัติให้เมื่อถึงโอกาส
ผู้ที่เป็นลูกนั้น ก็ต้องตั้งอยู่ในความกตัญญูทเวทิจโดยฟังเคารพมารดาบิดาผู้เป็นเสมือน
ทศเบือองหน้า โดยการปฏิบัติดังนี้

1. ท่านเล็ยงเรามาแล้ว เล็ยงท่านตอบ
2. ช่วยทำกิจธุระการงานของท่าน
3. ดำรงวงศ์สกุล
4. ประพฤติดนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศไปให้ท่าน

พงศพัชรา สัมพันธรัตน์ (2554, หน้า 17) ความกตัญญูทเวทิจเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับ
มนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์และเป็นสัญลักษณ์ของคนดี เป็นวัฒนธรรมที่ดิงามและ
เป็นคุณธรรมค้ำจุนครอบครัวสังคมและโลก เป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อความเป็นมนุษย์

ความกตัญญูทเวทิจเป็นพื้นฐานของคนดี

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของความกตัญญูทเวทิจไว้หลายแง่มุม คือ ความ
กตัญญูทเวทิจเป็นคุณธรรมอันเป็นพื้นฐานของคนดี หรือก็กล่าวได้ว่าความกตัญญู เป็นเครื่องหมาย
ของของคนดี

หทัยรัตน์ มลารัตน์ (2555, หน้า 7-8) ได้กล่าวถึง ความกตัญญูทเวทิจเป็นพื้นฐานของคนดี
ประเด็นคือ ความกตัญญูทเวทิจในฐานะเป็นพื้นฐานของคนดีนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกันหาคำตอบ
ของคำถามเหล่านี้ คือ ความกตัญญูทเวทิจเป็นพื้นฐานของคนดี จริงหรือไม่ และเพราะเหตุใด ความ
กตัญญูทเวทิจจึงได้ชื่อว่าเป็นพื้นฐานของคนดี

ความกตัญญูทเวทิจได้ชื่อว่าเป็นพื้นฐานของคนดีเพราะว่าคุณธรรมข้อนี้เป็นมารดา เป็นต้น
กำเนิดหรือเป็นรากฐานของคุณธรรมอื่นๆ หากจะเปรียบกับต้นไม้ ความกตัญญูเป็นดูจรากไม้
คุณธรรมอื่น ก็เปรียบกับลำต้น กิ่งก้านสาขาของต้นไม้ที่เจริญงอกงามขึ้นได้เพราะอาศัยรากอันใด
ความกตัญญูทเวทิจ ก็เป็นต้นกำเนิดหรือเป็นรากฐานแห่งความเจริญงอกงามของคุณธรรมอื่นอันนั้น
และคนที่มีความกตัญญูทเวทิจเป็นรากฐานจะเป็นผู้ฝักใฝ่ในการทำความดีมากขึ้นเพราะธรรมชาติของ
ความกตัญญูทเวทิจ จะก่อให้เกิดสำนึกดี มีหิริ ความละอายใจตนเองในการทำผิดศีลธรรมและ
กฎหมายบ้านเมือง โอดัปะระ ความสะดุ้งกลัวต่อความผิดด้วยสำนึกถึงผลคือความทุกข์ที่จะได้รับจาก
การทำผิดนั้นๆ รวมทั้งเป็นฐานแห่งคุณธรรมทั้งหมด

ความกตัญญูทเวทิจเป็นคุณธรรมพื้นฐานส่งเสริมให้คุณธรรมข้ออื่นๆ เจริญขึ้นและแผ่กว้าง
ไพศาลมากขึ้นและส่งเสริมให้กตัญญูทเวทิจบุคคลทำความดีมากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าความกตัญญู
ทเวทิจเป็นพื้นฐานของคนดีอย่างแท้จริง

ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี

ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี คำว่า “เครื่องหมาย” เป็นคำนาม หมายถึงสิ่งที่ทำขึ้นแสดงความหมายเพื่อจดจำหรือกำหนดรู้ หรือเครื่องหมายที่เป็นสิ่งกำหนดรู้ เป็นคนดีหรือไม่อย่างไร ทางพระพุทธศาสนามีเกณฑ์พิจารณามากมายแต่ที่เน้นอย่างหนึ่งก็คือ กตัญญูกตเวทีตาธรรม เป็นสิ่งบ่งบอกคุณสมบัติความเป็นคนดีของบุคคลกว่าอีกนัยหนึ่ง สัตบุรุษหรือคนดีทั้งหลายมีความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมาย ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในสรวงกชาดก ความว่า บุคคลใดเป็นคนกตัญญูกตเวที เป็นปราชญ์ มีกัลยาณมิตรและมีความกตัญญูมั่นคง ช่วยกระทำกิจของมิตรที่ตกยากด้วยความเต็มใจ

บัณฑิตเรียกคนเช่นนั้นว่าสัตบุรุษ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังได้กล่าวไว้อีกว่า ความกตัญญู กตเวทีเป็นภูมิสัตบุรุษ คือ เป็นพื้นฐานแห่งจิตหรือระดับจิตใจ ของคนที่มีคุณธรรม

พระครูศรีสุตโศภณ (อ่างในหทัยรัตน์ มลารัตน์, 2555, หน้า 8) กล่าวสรุปไว้ว่า ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของสัตบุรุษหรือคนดี บุคคลไม่ว่าจะมีความรู้ ความสามารถหรือประสบความสำเร็จ ในหน้าที่การงานอย่างไรก็ตาม หากไม่มีความกตัญญูกตเวทีที่เป็นคนดีไม่ได้เพราะขาดสัญลักษณ์แห่งความดีนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง ความกตัญญูกตเวทีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ธัญญาณี ชะมะโน (2556) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง ชาสมุนไพรรักษาบ้านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้หนังสืออ่านประกอบ ชาสมุนไพรรักษาบ้านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีคุณภาพดีมาก นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่าน โดยให้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 75.00 และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านประกอบอยู่ในระดับมาก

ซึ่งสอดคล้องกับหทัยรัตน์ มลารัตน์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระพระพุทธศาสนาเรื่องความ กตัญญู โดยใช้การ์ตูนคุณธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านวังทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการประเมินแผนการเรียนรู้โดยรวมทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพดี

นอกจากนี้หทัย บุญประดับ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านประกอบเรื่อง สิ่งแวดล้อมเมืองฝาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่คะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง สิ่งแวดล้อมเมืองฝาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

อยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง สิ่งแวดล้อมเมืองฝาง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก

สายฝน วรรณศ สิงห์อินทร์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านประกอบ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยการอ่านจากการทำแบบทดสอบหลังการอ่านหนังสืออ่านประกอบเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงที่ร้อยละ 70.30 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 70.00

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาพบว่า หนังสืออ่านประกอบมีส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความเข้าใจ เพิ่มความรู้ในเรื่องต่างๆ ให้แก่นักเรียน มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นสื่อในการประกอบการเรียนการสอนในสาระวิชาต่างๆ ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นและยังเป็นการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนอีกด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved